

INTRODUCTIE BOEK 100 JAAR VPRO VOOR REÛNIE OLOFSPOORT op 21 april 2026 in Arti et Amicitiae

Hallo stokoude Volvorijders, whiskeydrinkers en poezenliefhebbers,

Ik heb een boek over 100 jaar VPRO geschreven omdat ik vond dat iemand dat moest doen. Het boek gaat over **één** omroep, die onbevangen en strijdbaar reageert op een wereld vol willekeur en chaos. Het omslag heeft **twee** flappen: een voor en een achterflap. Het boek is gezet uit **drie** letters: De Freight Text, de VPRO Vesta en de Simplistic Sans. Mijn boek telt **vier** delen:

- Van 1926 tot 1968 – de prehistorie
- Van 1969 tot 1999 – de bloeitijd
- Van 2000 tot 2026 – onze vigerende, boze eeuw

Het vierde deel gaat over botsende ego's en die zijn er in alle tijden.

Die vier delen worden omlijst door **vijf** entr'actes

1. Over de geest van de VPRO - ontregelende vrijzinnigheid
2. Over de stemmen van de VPRO
3. Over de villa's van de VPRO
4. Over het blad van de VPRO met de beroemde covers
5. Over de toekomst van de VPRO die verre van vrolijk is.

Want:

- De bloeitijd van radio en tv ligt achter ons
- Veel van waar de VPRO goed in is wordt door populistten in een kwaad daglicht gesteld.
- We bereiken steeds meer mensen via digitale media die de waarheid verdacht maken, mensen tegen elkaar opzetten en het milieu belasten.
- De publieke omroep is een verkeerde dwangbuis geworden
RTL brengt nu Arjen Lubach en Thomas Erdbrink

**En de publieke omroep brengt nu dagelijks *Heel Holland Bakt*
Binnenkort volgt *Boer zoekt vrouw***

- **Technologieën brengen geen nieuwe visies, humor of kritieken**

Even wat harde feiten over mijn boek.

Er staan 173 plaatjes in – en dat mag je gerust ‘rijk geïllustreerd’ noemen

Het boek telt 328 pagina’s. Over hoeveel woorden heb je het dan?

Wie het raadt krijgt van mij een pilsje of een glaasje prik. Je mag er duizend woorden naast zitten. Kom maar.... Wie beidt?

Men komt niet in de buurt met zijn gissingen. Ik moet zelf het goede antwoord geven: 76.789 woorden.

**Het boek vertelt over 100 jaar VPRO. Op basis van bijna honderd interviews
Na lezing van meer dan honderd boeken en na bestudering van honderden
radio – en televisieprogramma’s.**

**Over de auteur van het boek kunnen we kort zijn. Die deed
belijdeniscathe-chesatie om vervolgens niet tot de hervormde kerk toe te
treden. Hij voltooide als dienstplichtige een officiersopleiding, weigerde daarna
de officierseed af te leggen en ging voorts ook nog weer dienstweigeren. Na
zijn pensioen in 2004 is hij als een dolleman gaan lezen, reizen, trouwen,
zingen, fietsen, lesgeven,
drinken, wandelen, studeren, demonstreren en boeken schrijven. Kortom, mijn
soort schrijvers is bijna uitgestorven.**

**De schrijver kent de VPRO van dichtbij en van ver weg. Zestig jaar geleden
ging hij er dertig jaar werken. In dik een half jaar tijds probeerde hij – na twee
staaroperaties en gehinderd door katheters – de opvallendste krenten uit een
honderdjarige pap te vissen.**

**In *Waar gaat het eigenlijk over?* – De beroemde vraag van Theo & Thea –
gaat het mij vooral om het doorgronden van de VPRO. Dat doe ik met behulp
van de genres en domeinen waarin de VPRO zo *fucking* goed was:**

Dan moet je denken aan:

Humor, Jeugd, Muziek, Buitenland en Hete Hangtaboe's zoals Jacobse & Van Es mediahypes noemen. Dan komen de geruchtmakende programma's: *Het Gebouw*, *Het Gat van Nederland*, *Ronflonflon avec Jacques Plafond*, *Tegenlicht* en *Lubachs nieuwssatire*, dat werk. En tot slot gaat het natuurlijk over ook de makers. Maar ik werk dus van de ideeën naar de idolen, zoals dat een kersverse filosoof betaamt. Mijn masterscriptie schreef ik in 2022.

Het was voor mij direct duidelijk voor wie en waar ik dit boek ten doop moest houden. Olofspoort-reünisten leken het beste publiek want bij de VPRO-revo-lutie op 14 juni 1968 in de Hilversumse Expohal speelden mensen in en rond Olofspoort een hoofdrol. Even wat name-dropping. Hans Gruyters, Martin van Amerongen, Freek de Jonge, Hanneke Groenteman, Relus ter Beek, Johannes van Dam, Hans Polak, Walter van der Kooi, Frank Diamand, Lisette Lewin. Aad

Nuis en Pater van Kilsdonk, ook bekend als Kater van Pilsdonk. Ze waren allemaal naar Hilversum getogen om de dominees uit te luiden. Net als de nieuwe lichting programmamakers zoals Wim Noordhoek, Rogier Proper, Peter Nicolai, John Jansen van Galen, Midas Dekkers, Gerrit Komrij en Jan Donkers, om er een paar te noemen.

Jan Donkers, net als ik uit 1943, is afgelopen zondag overleden. Hij zat in het roemruchte dispuut Baart, dat de media wel even zou gaan bestormen. Bij de VPRO kon de jongen uit Amsterdam Noord de plaatjes draaien die hij wilde en de landen bereizen die hij graag zou verkennen. Hij wordt deze dagen overal terecht uitvoerig herdacht en geprezen. Ik kon hem in oktober nog interviewen voor mijn boek.

De twintig mensen die ik zojuist noemde hadden hun sociëteit aan de Keizersgracht 792 gemeen. Pater van Kilsdonk gaf er sexuele voorlichting. Hij zei tegen meisjes, vers uit de provincie, dat je alleen met een jongen naar bed mocht als je zijn tandenborstel had gebruikt om je eigen tanden te poetsen. Een hele nieuwe vorm van periodieke ontsluiting.

De Olofspoort en zijn omgeving – Provo, SVB, ASVA, Propria Cures, Politeia, de linkse zevende faculteit – was ontegenzeggelijk een van de broedplaatsen van de VPRO zonder puntjes. Ook ikzelf leerde er het klappen van de zweep.

Als voorzitter van de kennismakingscommissie, ik denk in 1966, organiseerde ik op een dag twee demonstraties. De ene helft van de eerstejaars stuurde ik naar de Britse ambassade en de andere naar de Argentijnse. *De Telegraaf* snapte er niets van: ‘Studenten demonstreren voor en tegen de Falklandeilanden’. De oorlog zou pas in ’82 uitbreken. De dag erop knapten we een speeltuin op in een achterstandswijk. Het waren lessen in non-conformisme en maatschappelijk engagement, zoals we dat toen noemden. Precies waar de VPRO ook voor stond.

We hadden slim bedacht dat studeren ook werken was en dat we daarom recht op studieloon hadden. Met de SVB liep ik een keer uit protest ’s nachts van Amsterdam naar Den Haag. ’s Morgens vroeg, bij de sterflat in Leiden, dook ineens mijn tweelingbroer Nico op om mij te interviewen voor VARA’s *Dingen van de dag*. Na afloop zei hij: Stop toch met dat demonstreren en kom ook lekker bij de radio werken. Ik wilde hem niet als kruiwagen, dus beluisterde ik eerst een half jaar de radioprogramma’s van de VPRO en schreef een verhaaltje over wat volgens mij beter kon.

Maar we waren hier, geloof ik, voor een boek.

Arti is trouwens ook helemaal VPRO. Tussen 1974 en 1997 werd hier via de radio – je hoorde de biljartballen ketsen op de achtergrond – een vrijdagmiddagborrel met groepsgesprek over de politieke actualiteit uitgezonden met Joop van Tijn, Henk Hofland en Piet Grijs, nu allemaal dood. WELINGELICHTE KRINGEN heette het. Ze zaten altijd aan die tafel. Alleen Harry van Wijnen van Het PA-RI-OOL, zoals wij vroeger altijd zeiden, kwam ik laatst nog tegen. Ik zei Harry: Weet je dat nog toen met Wiegel. Die zat niet in Arti aan tafel, maar kwam via een lijn uit de studio op het Haagse Binnenhof. De uitzending was afgelopen en dus zei Hugo Brandt Corstius uit de grond van zijn hart: Wat is dat toch een enorme droplul. Helaas, de lijn met Den Haag

stond nog open. Het duurde een tijdje voordat de droplul weer wilde aanschuiven.

Wat is de VPRO? De VPRO = ontregelen. Dat kun je lezen in de dikke Van Dale. Sla ontregelen op en er staat: de VPRO probeert te ontregelen. Het is: iemand schokken in zijn normen. Wie is er wel eens in zijn normen geschokt? Je kunt met je zelf afspreken dat je dat niet toelaat. Dan heeft de VPRO het nakijken

Ik cirkel expres een beetje om het boek heen. Omdat het niet leuk is om al te veel weg te geven. Jullie kunnen beter zo wat vragen stellen.

Nou vooruit, een Gummbahtje. Even wat humorheibel.

Ter opening van het hoofdstuk over VPRO-humor staat daar op bladzijde 101: Man zegt tegen vrouw: *Ik schoor me vroeger ook van onderen maar toen leerde ik Jezus kennen*. Dus vroeg mijn redacteur, we noemen haar Anouk, wat doet een Volkskrant-tekst in een VPRO-boek? Oei, hoe redde ik mij hier uit? Zoeken, zoeken en gelukkig had Gummbah ooit een televisieprogramma voor de VPRO gemaakt met de heerlijke titel *Poelmo, slaaf van het zuiden (voor meisjes die van dieren houden)*. Een registratie van een theaterprogramma van de onvolprezen shockprofs Hans Teeuwen, Theo Bouwman en Gummbah. Maar daar-mee was de kous niet af. Want, wilde Anouk weten, wat was er humoristisch aan de zin *Ik schoor me vroeger ook van onderen maar toen leerde ik Jezus kennen*. Het leek mij evident, ik kreeg altijd een heel goed humeur van dat soort zinnen, maar Anouk – voorpost van vele kritische lezers – verlangde een ver-klaring. Dus bedacht ik: De botsing van lichaamsverzorging op geloofsijver veroorzaakt cognitieve dissonantie. Dit schoot niet op. Want wat, vroeg Anouk, was in hemelsnaam cognitieve dissonantie? Dat is weten we van Festinger wat er gebeurt als je iemand in zijn normen schokt. Dan kunnen ze wat ze zelf vinden niet rijmen met wat ze te zien of te horen krijgen. En dan gaan mensen dozen met drollen sturen in de ijdele hoop dat de dissonantie daardoor afneemt. Anouk gaf het op. Ik heb mij maar niet meer begeven in het mijnen-veld dat je betreedt bij het zoeken naar het antwoord op de vraag of het humor-istische meerwaarde heeft dat hier niet de vrouw maar de man van zich

van onderen schoor. Voor mij was de rijke les: Geloven bevordert de haargroei. Jezus draagt zijn baard niet tevergeefs. Dank je wel Gumbah.

iets heel anders en dan stop ik er mee. Misschien moet ik – we zijn met academici onder elkaar – nog even proberen de essentie van de VPRO in termen van communicatie te vangen. Dan beginnen we bij Bertold Brecht, je weet wel, van de Driestuiversopera. Hij bedacht in 1932 ook een Radiotheorie, de VPRO was zes jaar oud. *Man hatte plötzlich die Möglichkeit allen alles zu sagen.* Maar, vroeg Bertold, wat moest je zeggen als je iedereen alles kon zeggen? Spielberg verruilde de kansel voor de radio en draaide – met Brecht in zijn achterhoofd – het communicatieproces om: ‘Vertel mij waar u mee zit en ik houd er een radiopreek over.’ Een nieuwe vorm van mediapastoraat was geboren. Via de radio bereikte dominee nu het meest afgelegen polderhuis.

Wij, nieuwlichters van '68, revitaliseerden op onze beurt het communicatieproces. Alles stond op band, dus gingen wij weer zo veel mogelijk live. Iedereen mocht ons bellen ook als de lijnen slecht waren. Als er veel mensen naar *Hitweek* schreven, maakten ze de letters gewoon kleiner. Willem de Ridder wist luisteraars s' nachts tot autotochten te bewegen, liefst met bloempotten op de autodaken. We braken saaie lezingen af om te kijken wat er dan gebeurde.

Via praatpalen langs de autobahn probeerde Peter Flik Derrick te spreken te krijgen. Kinderen mochten in een poppenkast hun kunstjes vertonen. Vrouwen legden hun seksproblemen voor aan *Germaine sans gene*. Djoeke bracht rood-harigen bij elkaar. We gingen drie maanden in de derde wereld wonen, om te kijken hoe de mensen daar leefden na een oorlog of ramp. Cor Galis ging in hoogwerkers langs flats om mensen te interviewen. We zetten kamerplanten in liften die tegen mensen begonnen te vloeken. Kortom, de VPRO bleef uitzoeken hoe je mensen kon bereiken en hun stem kon versterken.

Het is mooi geweest. Misschien moet de laatste vraag zijn of de VPRO anno 2026 nog bestaansrecht heeft. Ik beantwoord die vraag in mij boek niet eenduidig. Ik ben te oud om de toekomst nog te gaan regelen. Dat zou ook

bespot-telijk zijn. Dat gaan volgende generaties doen. Maar Provo en ook onze eigen Olofspoor zijn er het levende bewijs vandat het verstandig kan zijn om je zelf op te heffen. Des te leuker zijn de reünies daarna. Lekker zwelgen in hoe leuk het vroeger was.

Ik eindig met slecht nieuws. Ik maak jullie lekker met een boek dat er nog niet is. Het komt er op 29 mei, de dag dat de VPRO 100 wordt. Ik kan wat flyertjes uitdelen ter herinnering. Het boek komt bij de Bruna te liggen en is ook nu al via bol.com te bestellen. Omdat er zoveel plaatjes in staan kost het wel 34,99 euro. Dat is wat ik bij Welling meestal moet afrekenen als ik wat kopstoten heb uitgedeeld.

Willen jullie mijn visie op de VPRO in luttele zinnen?

- **Het onbedoelde opzoeken**
- **Het officiële betwijfelen**
- **Het kwetsbare toelaten**
- **Het absurde vieren**
- **Mislukkingen te tolereren**
- **Het verre en vreemde dichterbij te halen**

**Heeft er iemand nog vragen over het boek
of zullen we glaasjes gaan optillen?**